



## Tanıtım

Tema: **ESKİ ÇAĞ MEDENİYETLERİ**

Konu: **Eski Çağ'da Yönetenler Ve Savaşanlar**

Alt Konu: **Eski Çağlarda Medeniyet Havzaları / Eski Çağ Medeniyetlerinde Yönetim Ve Ordu**

**Temanın Amacı:** Eski Çağ'daki farklı medeniyetlerin yönetim ve ordu sistemlerini özetleyebilme

**Anahtar Kavramlar:** Meşruiyet, Pankuş, Tavananna, Kuria, Senato, Paganizm , Patrici – Plep, Nom, Kurultay, Onlu sistem

## Köprü Kurma



Meşruiyet, siyasal iktidarın kaynağına işaret eder ve tarihsel süreç içerisinde farklı anlamlar kazanır. Meşruiyet, geleneksel toplumlarda ilahi iradenin bir lütfu olarak değerlendirilirken, modern toplumlarda yönetilenlerin rızasına uygun olarak elde edilen ve kullanılan iktidara itaati sağlayan bir niteliktir.

**İlk defa ortaya çıkan devlet mekanizmalarında meşruiyet kaynakları ile günümüz iktidarlarının meşruiyet kaynakları arasında ne tür benzerlikler ve farklılıklar olduğu söylenebilir? Yazınız.**

*Geçmişteki devletlerle günümüz devletlerinin meşruiyet kaynakları arasında bazı benzerlikler bulunmaktadır: Hem geçmişte hem de günümüzde devletler, kendi hukuki sistemleri ve anayasaları aracılığıyla meşruiyetlerini sağlamaya çalışmışlardır. Geçmişte birçok devlet, dinî otoritelere dayanarak meşruiyet kazanırken, günümüzde bazı devletler hâlâ dinî inançları meşruiyet kaynağı olarak kullanmaktadır. Geçmişteki devletler, tarihsel başarılar ve kültürel mirasla meşruiyetlerini pekiştirmiştir. Günümüzde de ulus devletler, tarihsel kimliklerini vurgulayarak meşruiyet sağlamaya çalışmaktadır. Hem geçmiş hem de günümüz devletleri, askerî güç ve iktidar kullanarak meşruiyetlerini korumaya çalışmıştır.*

## Eski Çağlarda Medeniyet Havzaları

SÜMER KENT DEVLETLERİ (MÖ 4000-2350)									
AKAD İMPARATORLUĞU (MÖ 2350-2150)									
ASUR KENT DEVLETİ (MÖ 2025-612)									
BABİL DEVLETİ (MÖ 1894-536)									
MISIR DEVLETİ (MÖ 3150-332)									
HİTİT DEVLETİ (MÖ 1650-1190)									
URARTU DEVLETİ (MÖ 850-585)									
PRİG DEVLETİ (MÖ 750-690)									
LİDYA DEVLETİ (MÖ 687-546)									
YUNAN ŞEHİR DEVLETİ (MÖ 756-146)									
ROMA DEVLETİ (MÖ 753-MS 476)									
MAKEDON DEVLETİ (MÖ 382-146)									
İSKİTLER (SAKALAR) (MÖ 2. BİNYIL)									
ASYA HUN DEVLETİ (MÖ 220-MS 216)									
MÖ 4000	3500	3000	2500	2000	1500	1000	500	0 (Milat)	MS 476

### Mezopotamya Medeniyet Havzası



Güney Mezopotamya'da Basra Körfezi'nin kuzeyinde yer alan bu kentlerin en önemlileri; Uruk, Ur, Nippur ve Lagaş'tır.

#### Sümerler:

- Çivi yazısını icat etmişlerdir.
- Şehir devletleri halinde teşkilatlanmışlardır.
- Şehir yöneticilerine "Patesi" veya "Ensi" denmiştir.
- Ay takvimini icat etmişlerdir.

#### Akadlar:

- Tarihte ilk imparatorluğu kurmuşlardır.
- Başkenti Agade'dir.(Irak)
- Kral Sargon yarım asrı aşkın bir süre boyunca hüküm sürmüş ve torunu Naram-Sin'in iktidarı boyunca sağlamlığını koruyacak bir hanedanlık kurmuştu.

#### Asur:

- Başkent Ninova'dır.
- Anadolu'ya yazıyı getiren devlettir.
- Kara ticaret kolonileri kurmuşlardır.
- Med ve Babil saldırıları ile yıkılmışlardır.

#### Babiller:

- Başkent Babil'dir.
- Mimaride gelişmişlerdir.
- En meşhur eserleri Babil Kulesi ve Asma Bahçeleridir.
- Persler tarafından yıkılmışlardır.

### Mısır Medeniyet Havzası



- Nil Nehri etrafında kurulan bir medeniyettir.
- Etrafının çöllerle kaplı olması özgün bir medeniyet olmasına neden olmuştur.
- Kral Menes, büyük uygarlığın başlangıcının temellerini atmıştır.
- Piramitlerin çoğu Eski Krallık Dönemi'nden Orta Krallık Dönemi'ne kadar hüküm süren firavunların mezarları olarak inşa edilmiştir.

### Anadolu Medeniyet Havzası



#### Hititler:

- Başkent Hattuşaş'tır.(Çorum)
- Tarihte ilk yazılı antlaşma olan Kadeş Barışı Hititlerle Mısırlılar arasında imzalanmıştır. (MÖ 1274)

#### İyonyalılar:

- Şehir devletleri halinde örgütlenmişlerdir.
- En önemli şehirleri Smyrna, Efes, Milet ve Foça'dır.
- Ticaret kolonileri kurmuşlardır.

#### Urartular:

- Başkent Tuşpa'dır.(Van)
- Kale, saray ve sulama kanalları inşa etmişlerdir.
- Medler tarafından yıkılmışlardır.

#### Frigler:

- Başkent Gordion'dur.(Polatlı- Ankara)
- Ege Göçleri sonucunda Anadolu'ya yerleşmişlerdir.
- Kimmerler tarafından yıkılmışlardır.

#### Lidya:

- Başkent Sardes'tir.(Salihli- Manisa)
- Parayı icat ettiler.
- Persler tarafından yıkılmışlardır.



### Etkinlik 1

Aşağıdaki harita üzerinde başkentleri veya önemli şehirleri verilen devletlerin hangileri olduğunu karşınıza yazınız.



EFES

İyonya

SARD

Lidya

GORDİON

Frigya

HATTUŞAŞ

Hititler

TUŞPA

Urartular

NİNOVA

Asur

BABİL

Babil

URUK

Sümerler

### Avrupa Medeniyet Havzası

#### Yunan Şehir Devletleri:

- Atina ve Sparta en önemli şehir devletleridir.
- Şehir devletleri arası mücadeleler uzun ve birçok savaşa neden olduğundan siyasi birliklerini uzun süre kuramamışlardır.



#### Romalılar:

- MÖ 753'te İtalya'da kuruldu.
- 1453'te tamamen yıkıldı.

**Makedonya:**

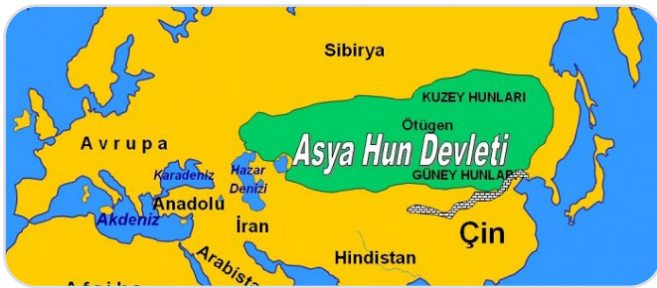
- II.Philip tarafından kurulmuştur.
- Büyük İskender Dönemi'nde büyük bir imparatorluğa dönüşmüştür.
- İskender'in ölümü ile "Diadohlar" denilen komutanlar tarafından ülke bölüşülmüştür.

**Türkistan Medeniyet Havzası**

- İranlılar ve Araplar, Türklerin yaşadığı Orta Asya coğrafyasını "Türk Yurdu" anlamında Türkistan olarak adlandırmışlardır.
- IV.yüzyıldan itibaren Batılı kaynaklar tarafından bölge Türkiye olarak adlandırılmaya başlanmıştır.

**İskitler:**

- "Bozkırın Kuyumcuları" olarak bilinirler.
- Anadolu'nun siyasi ve demografik yapısında etkili olmuşlardır.
- Bilinen ilk hükümdarları Alp Er Tunga'dır.
- İlk Türk kadın hükümdar olarak bilinen Tomris Hatun bu devleti yönetmiştir.

**Asya Hun Devleti:**

- Asya Hunlarının kurucusu Teoman'dır.
- Metehan devlete en parlak dönemini yaşatmıştır.
- Metehan Dönemi'nde orduda onlu sistem geliştirilmiştir.
- Türk tarihinde devlet ve ordu teşkilatlanmalarında birçok ilkin gerçekleştirildiği dönemdir.

**Eski Çağ Medeniyetlerinde Yönetim Ve Ordu**

- Eski Çağ medeniyetlerinde kabile veya şehir devletlerinin başında kral veya yöneticiler bulunurdu.
- Bazı güçlü krallar sınırları dışında ele geçirdiği yerleri yönetimleri altına alarak imparatorluk kurmuşlardır.

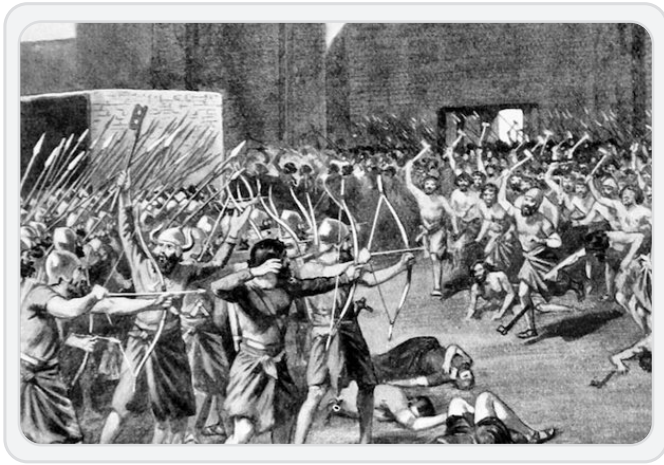
**Sümerler:**

- Sümerler, antik Mezopotamya'da (bugünkü Irak'ın güneyi) M.Ö. 4. ve 2. binyıllar arasında var olan bir uygarlıktı.
- Sümerler şehir devletleri halinde örgütlenmiştir.
- Her şehir devleti kendi içinde bağımsız bir yapıya sahipti.
- Şehirlerin başında krallar bulunurdu.
- Kralların yönetimi dinî yetkilerle de desteklenmişti.
- Şehir devletleri genellikle surlarla çevrilmişti ve şehirlerini savunmak için bu surları kullanırlardı.
- Surlar, düşman saldırılarına karşı koruma sağlamak için inşa edilmişti.
- Sümer ordusu genellikle şehir devletinin vatandaşlarından oluşurdu.
- Savaş zamanlarında erkekler silah altına alınırdı.
- Savaşçılar genellikle kalkan, mızrak ve ok gibi basit silahlar kullanırdı.
- Sümerler savaş taktiklerinde piyade ve savaş arabaları kullanırlardı.
- Savaş arabaları, tekerlekli araçlara monte edilmiş ok atıcı platformlardı ve düşmana karşı üstünlük sağlamak için kullanılırdı.

**Akadlar:**

- Kral Sargon kurduğu merkezî devletiyle güçlü bir memur mekanizmasıyla idare edilen bir devlet kurmuştur.
- Akad İmparatoruna "İlahi Dünya Hâkimi" ya da "Akadlı Tanrı" isimleri verilmiştir.
- Dönemin şehir devletlerinin aksine, tarihte ilk kez merkezi bir imparatorluk kurmuşlardır.
- Akad İmparatorluğu'nun siyasi ve diplomatik alandaki gücü Anadolu uygarlıklarını da etkilemiştir.
- Hititler ve diğer Anadolu uygarlıkları kendi dilleri olmasına rağmen, resmî yazışmalarda Akad dilini kullanmışlardır.
- Akad Devleti'nin yönetimi, güçlü ve disiplinli bir ordu tarafından desteklenirdi.

- Orduyu kral ve onun atadığı generaller yönetirdi. Güçlü bir hiyerarşi ve disiplin hâkimdi.
- Askerler zorlu bir eğitim sürecinden geçer, disiplin ve savaş becerilerini geliştirirlerdi.
- Orduda farklı sınıflardan piyade, atlı birlikler, okçular, savaş arabaları ve destekçi birimler yer alırdı.
- Kılıç, mızrak, ok ve kalkan ordunun silah ve teçhizatları idi.
- Akad ordusunda kompozit yaylar kullanılmış, bu durum okların daha uzak mesafelere ulaşmasını sağlamıştır.



### Örnek 1

Akadlar MÖ 2300 yılında tüm Mezopotamya bölgesini ele geçirmiş, burada bulunan şehirlere başkent Agade'den valiler atayarak ülkeyi bir merkezden yönetmişlerdir.

**Yalnız bu bilgilere göre Akadlarla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?**

- A) Tanrı-Kral anlayışını benimsedikleri
- B) Valilerin geniş yetkilere sahip olduğu
- C) Hitit yönetim sisteminden etkilendikleri
- D) Merkezi bir yönetim sistemi benimsedikleri
- E) Adaletli yönetim tarzı izledikleri

*Valilerin bir merkezden atanması Akadların merkezi yönetim sahibi olduğunu gösterir.*

*Cevap: D*

### Mısır Uygarlığı:

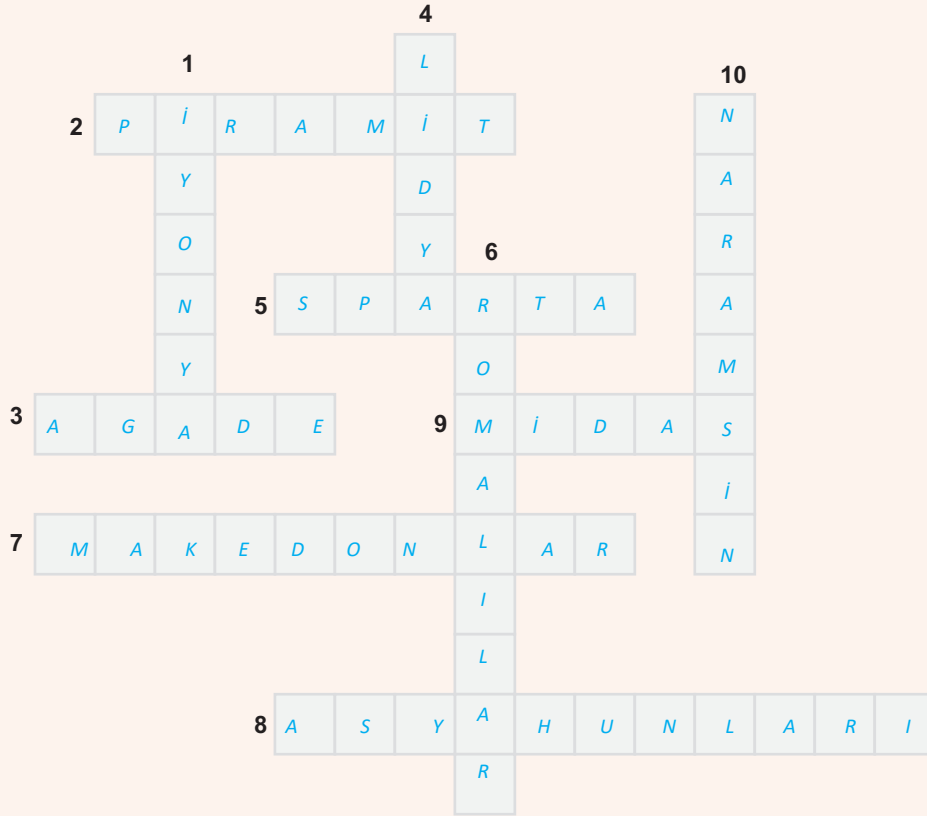
- Mısır uygarlığı "Nom" adı verilen şehir devletlerinin birleşmesi ile oluşmuştur.
- Mısır uygarlığında yönetim, güçlü ve merkeziyetçi bir yapıya sahipti.
- Firavunlar, mutlak monarşik bir otorite altında ülkeyi yönetirdi.
- Firavunlar "Tanrının oğlu" olarak nitelendirilirdi.
- Firavunların her sözü tanrı buyruğu olarak kabul edilir, yasa sayılırdı.



- Krallık babadan oğla geçerdi.
- Firavun tarafından atanan bölgesel yöneticiler, merkezi otoriteye bağlı yerel yönetim birimlerini idare ediyordu.
- Bu sistem sayesinde firavunun gücü kırsal alanlara da yayılıyordu.
- Halk çeşitli sınıflara ayrılmıştı. Firavunlar en üst, köleler ise en alt sınıfta yer alırlardı.
- Firavun, tüm ordu komutanlarına bizzat liderlik ederdi. Ordu, dönemin en güçlü ve disiplinli silahlı kuvvetlerinden biriydi.
- Askerler, eğitilmiş ve donanımlı birliklerde örgütlenmişti.
- Süvari birlikleri, piyade askerleri, okçular ve savaş arabalarıyla güçlü bir savaş makinesi oluşturulmuştu.
- Antik Mısır'da ve diğer uygarlıklarda, düşmanın kuşattığı bir kaleye yardım sağlamak veya kuşatmayı kırmak için "tersine kuşatma" stratejisi kullanılırdı.
- Bu strateji, genellikle düşmanın arkasına baskın yaparak düşmanı dağıtmayı amaçlardı.

 Etkinlik 2

Aşağıda verilen bulmacayı çözünüz.



1. Efes, Milet, Foça kentlerinden bazılarıdır.
2. Bütçeye ağır yük getirmesinden dolayı Mısır'da yapımından vazgeçilen mimari eser.
3. Akad imparatorluğu'nun başkenti.
4. Parayı icat eden devlet.
5. Yunanlılarda güçlü piyadelere sahip şehir devleti.
6. MÖ 753'te temelleri İtalya'da atılan devlet.
7. Doğu ve Batı kültüründen sentez bir kültür oluşturmuşlardır.
8. Türklerin kurduğu ilk devlet.
9. Friglerin meşhur kralı.
10. Akadların başarılı seferler yapan hükümdarı.



Örnek Cevap Anahtarı

1.D

1. \_\_\_\_\_ çivi yazısını icadı MÖ 3400'lere dayanıyor. Yazı en karmaşık formunda, antik kâtiplerin hece ve kelimeleri kamıştan bir kalem kullanarak ıslak kil tabletler üzerine yazdığı birkaç yüz karakterden oluşuyordu. Yazılı tabletler daha sonra sertleşmeleri için pişiriliyor ya da güneşin altında bırakılıyordu. Çivi yazısı ilk olarak ticari işlerin hesabını ve kaydını tutmak için geliştirilmiş, fakat zamanla şiiirden tarihe, kanunlardan edebiyata her şey için kullanılan tam teşekküllü bir yazı sistemine dönüşmüştü.

**Yukarıda verilen bilginin doğru olabilmesi için boşluk bırakılan yere aşağıdaki devletlerden hangisi yazılmalıdır?**

- A) Mısırlıların      B) Urartuların      C) Sümerlerin  
D) Frigyanın      E) İyonyanın

2. M.Ö. 1850 yıllarında yazılan papirüslerden elde edilen bulgulara göre Mısırlılar kesirli sayılarla işlemler kullanmakta, paylaşım ve faiz hesapları yapabilmekte ve çeşitli geometrik şekillerin alanlarını hesaplayabilmekteydi. Yine günümüze kadar ulaşan papirüslere göre Mısırlılar, bir düzlemlle kesilen bir piramidin hacmini ve bir düzlemlle kesilen küre parçasının hacmini ve yüzeyinin alanını hesaplayabiliyordu.

**Yalnız bu bilgilere göre Mısır medeniyeti ile ilgili,**

- I. matematik ilmi ile uğraştıkları,  
II. yazıyı icat ettikleri,  
III. ekonomik faaliyetlerle uğraştıkları

**yargılarından hangilerine ulaşılabilir?**

- A) Yalnız I      B) Yalnız II      C) I ve II  
D) I ve III      E) I,II ve III

3. **Aşağıdaki devletlerden hangisi Anadolu Medeniyetleri Havzası içinde yer almaz?**

- A) Frigya      B) Urartu      C) Lidya  
D) Hititler      E) Akadlar

4. İnsanlar sahip oldukları ürünlerin fazlasını diğer insanların elindeki farklı ürünlerle değiş tokuş ediyorlardı. Örneğin kumaş ihtiyacı olan biri, tarlasında yetiştirdiği buğday karşılığında kumaş alıyor veya süt ihtiyacı olan biri, elindeki elmalarını bu amaçla sütü olan başka birisi ile takas ediyordu. Ancak takas yönteminin bazı zorlukları vardı. Eğer sizin kumaşa ihtiyacınız varsa öncelikle elinde fazladan kumaş olan birini bulmanız ve o kişinin de karşılığında buğday almayı kabul etmesi gerekiyordu. Diğer bir problem ise örneğin 1 metrelik kumaşa karşılık kaç gram buğday verileceğiydi. Farklı ürünlerin takasında kullanılabilecek ortak bir birim olmadığı için karışıklıklar yaşanıyor. Öyle ki bazen bir ürün almak için daha değerli bir ürün vermek durumunda kalınıyordu.

**Bu sorunların ortadan kalkmasını sağlayan icat aşağıdakilerden hangisidir?**

- A) Yazı      B) Pusula      C) Barut  
D) Para      E) Kağıt

5. Sümerler, kentlerin mihenk noktasını oluşturduğu bir toplum modeli geliştirmişlerdir. Bu kentlerin kurulumu da tamamen teokratik nedenlere dayanmaktadır. Kentler, tanrıların bir armağanı olarak kabul edilmektedir. Çünkü bünyesinde tanrıların ikametgahları olan ve Ziggurat adı verilen tapınakları barındırmaktaydı . Bu yüzden Sümer kentleri için "tapınak-kent" deyimini de kullanılmaktadır. Başlıcaları Nippur, Adab, Şuruppak, Umma, Uruk, Larsa ve Ur olan bu Sümer Kentleri; "Lugal" unvanlı krallar tarafından yönetilirlerdi.

**Buna göre Sümerler ile ilgili;**

- I. Siyasal birliktelik vardır.  
II. Çok tanrılı inanca sahiptirler.  
III. Merkezi otorite kuvvetlidir.

**yargılarından hangileri söylenebilir?**

- A) Yalnız I      B) Yalnız II      C) I ve II  
D) I ve III      E) I,II ve III

6. Asurlular, tarih sahnesine çıktıkları MÖ 2000 yıllarından MÖ 1500'lü yıllara kadar Asur şehri ve çevresinde kurulu küçük bir devlet iken, bu tarihten itibaren genişlemeye başlamış ve Mezopotamya, Elam, Suriye ve bir süre Mısır'ı da içine alan büyük bir devlet halini almıştır.

**Bu bilgilere göre Asurlular için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?**

- A) Zamanla imparatorluk kimliği kazanmıştır.  
B) Askerî başarılar elde etmiştir.  
C) Yakınoğu'da toprak kazanmıştır.  
D) Yayılmacı bir siyaset izlemiştir.  
E) Şehir devletleri halinde yaşamışlardır.

7. İskitler göçebe bir ulus olmalarına karşın kendi dönemlerinde önemli bir uygarlık yaratmışlardır. İskit eserleri günümüzde bile yaşadıkları bölgelerde görülebilmekte, bazıları ise müzelerde izlenebilmektedir. Özellikle İskit vazosu Batı dünyasında çok tanınmıştır. Arabalarda yaşayan İskitler kendi yaptıkları eşyalarını da beraberlerinde taşırlardı. Mücevherden başlayarak çeşitli süs eşyası yapan İskitler, yepyeni bir sanat yaratmışlardı.

**Buna göre İskitler ile ilgili;**

- I. konargöçer yaşama sahip oldukları,  
II. farklı kültürlerden etkilendikleri,  
III. maden işlemeyi bildikleri

**durumlarından hangileri söylenebilir?**

- A) Yalnız I                      B) Yalnız II                      C) I ve III  
D) II ve III                      E) I,II ve III

8. Aşağıda verilen eşleştirmelerden hangisi yanlıştır?

- A) Anadolu'ya yazıyı getiren - Asurlar  
B) Ay takviminin icadı - Mısır  
C) Yazının icadı - Sümerler  
D) Akdeniz havzasının hakimi - Roma  
E) İlk imparatorluk – Akadlar

9. Mezopotamya verimli toprakları ve uygun iklim şartları nedeniyle birçok devletin hâkimiyet kurmak istediği bölge olmuştur.

**Bu durumun aşağıdakilerden hangisine neden olduğu söylenebilir?**

- A) Çok sayıda savaşların yaşanmasına  
B) Özgün bir medeniyet olarak kalmasına  
C) Ticari faaliyetlerin başlamasına  
D) Çok tanrılı dinlerin ortaya çıkmasına  
E) Yerleşik hayatın başlamasına

10. I. Makedonların satraplık idaresini uygulaması  
II. Bazı Anadolu medeniyetlerinin çivi yazısını kullanması  
III. Mısırlıların Güneş takvimini kullanması

**Yukarıdaki gelişmelerden hangileri toplumlar arası etkileşime örnek olarak gösterilemez?**

- A) Yalnız I                      B) Yalnız III                      C) I ve III  
D) II ve III                      E) I, II ve III

11. Aşağıdakilerden hangisi Eski Çağlarda yaşayan devletlerin kullandıkları savaş aletleri arasında gösterilemez?

- A) Kılıç                      B) Ok                      C) Zırh  
D) Tüfek                      E) Mancınık



**Cevap Anahtarı**

1.C 2.D 3.E 4.D 5.B 6.E 7.C 8.B 9.A 10.B 11.D